

SPRACOVANIE PRÍLEŽITOSTNÝCH TLAČÍ V HISTORICKÝCH KNIŽNIČNÝCH FONDOCH SLOVENSKEJ NÁRODNEJ KNIŽNICE

MIROSLAVA SOLÁRIKOVÁ

Abstrakt: Oddelenie spracovania historických knižničných zbierok v Slovenskej národnej knižnici nedávno odštartovalo projekt opisu a skúmania príležitostných slovacikálnych tlačí, ktoré sa nachádzajú v Slovenskej národnej knižnici. Cieľom projektu je bibliograficky spracovať, popísať, zdigitalizovať a sprístupniť slovenské príležitostné tlače od druhej polovice 18. storočia do roku 1830. Projekt je čiastočne zameraný na rekonštrukciu procesu vydávania príležitostných tlačí na území súčasného Slovenska na prelome 18. a 19. storočia vo vybraných tlačiarňach s dôrazom na pútnické príležitostné tlače s tematikou mariánskej zbožnosti. Moderným výskumom príležitostných tlačí a reflexiou nových poznatkov v skúmanej oblasti sa SNK nielen pripojí k obdobným knižničným výskumom, ktoré prebiehajú v iných európskych krajinách, ale pomôže aj revidovať stereotypy vnímania a hodnotenia príležitostnej literatúry ako nezaujímavej, esteticky nekvalitnej alebo menej hodnotnej. Zároveň rozšíri poznatky o činnosti vybraných tlačiarň a v neposlednom rade doplní oblasť mariológie, opíše praktiky mariánskeho kultu na území dnešného Slovenska a osvetlí históriu a vývoj mariánskeho naratívu v slovenskej kultúre.

Kľúčová slova: Príležitostné tlače, púťové tlače, mariánska zbožnosť, mariánsky kult, kníhtlač, kníhtlačiarne.

V roku 2024 sa na oddelení Spracovania historických knižničných fondov v Slovenskej národnej knižnici započal projekt opisu a skúmania príležitostných slovacikálnych tlačí. Cieľom projektu je bibliograficky spracovať, popísať, zdigitalizovať a sprístupniť slovacikálne príležitostné tlače z obdobia druhej polovice 18. storočia do roku 1830. Projekt sa čiastočne zameriava na rekonštrukciu vydávania príležitostných tlačí na území dnešného Slovenska na prelome 18. a 19. storočia vo vybraných tlačiarenských oficínach s dôrazom na púťové príležitostné tlače s tematikou mariánskej zbožnosti. Príležitostná tvorba predstavuje z kvantitatívneho hľadiska bohatý korpus literárnych pamiatok. Vzhľadom na jej úzku previazanosť s každodenným životom a konkrétnymi udalosťami spoločenského, politického, náboženského i súkromného života predstavuje špecifický typ literárnej produkcie vhodný k skúmaniu dejín každodennosti, identít a naratívov.

Príležitostné žánre boli až do prvej tretiny 19. storočia stabilnou a pomerne podstatnou súčasťou vydavateľskej produkcie. Čo do počtu titulov mali po knihách náboženského charakteru najpočetnejšie zastúpenie v produkcii tlačiarenských oficín v Uhorsku.¹ Príležitostná tvorba má teda prínos pre historické bádanie ako zdroj faktografických, etnografických, personálnych, rodinných, majetkových a iných historických informácií. Výskum reaguje na dopyt bádateľov po vyhľadani a sprístupnení dostatočného množstva najstarších slovacikálnych tlačí a reflektuje ich zameranie na príležitostnú poéziu a iné drobné tlače, ktoré boli donedávna na periférii bádateľského záujmu. Cieľom výskumu je vytvoriť dátový korpus príležitostných

1 KOLLÁROVÁ, I. Vydávanie príležitostnej poézie na prelome 18. a 19. storočia. In: BRAXATORIS, M. – KOLLÁROVÁ, I. – RIŠKOVÁ, L. – VANEKOVÁ, O. *Príležitost' poézie: miesto a význam príležitostnej poézie v dejinách slovenskej literatúry*. Bratislava: Veda, 2020. s. 17–32.

tlačí, ktorý literárnym historikom a iným bádateľom umožní konfrontovať literárnohistorické a poetologické analýzy so samostatným dielom, najlepšie s jeho originálnou podobou, teda s pôvodným a podľa možnosti úplným znením prostredníctvom digitálnej kópie tlače.²

Jedným z hlavných cieľov projektu je teda popísať slovacikálne príležitostné tlače vydané do roku 1830 nachádzajúce sa vo fondoch SNK, vytvoriť k nim metadáta a sprístupniť ich digitálne kópie. Ďalej má na pôde SNK výskum ambíciu poskytnúť analýzu vydávania príležitostných tlačí na území Slovenska a zamerať sa na to, ako tieto tzv. accidental readings ovplyvňovali kultúrne prostredie, v ktorom vznikali a ich význam pre formovanie náboženských naratívov na území dnešného Slovenska, vplyv na vytváranie novodobých naratívov a sledovanie zmeny týchto naratívov v rámci vybraného obdobia v konkrétnych tlačiach ako reprezentácií každodenného prežívania. Cieľom projektu bude identifikovať rozdiely v jednotlivých regiónoch, prípadne vysvetliť, prečo sa dané rozdiely nedajú identifikovať pomocou príležitostných tlačí, zamerať sa na limitujúci a schématický obsah dokumentov a jeho výpovednú hodnotu.

V prvej etape projekt detailnejšie skúma tlače vydávané v troch oficiálnych na území Horného Uhorska. Každá z vybraných tlačiarňí obsluhovala jedno z najvýznamnejších mariánskych pútnických miest na Slovensku: Šaštín, Staré Hory a Levoča a zároveň predstavovali jedny z najvýznamnejších hornouhorských tlačiarňí danej doby. Tzv. púťové tlače s duchovnou tematikou sú námetovo pestré. Reflektujú nielen biblické námety a príbehy svätcov, ale obsahujú aj rôzne adorácie a prosby. Zvláštnu skupinu týchto tlačí tvoria správy o zázrakoch, zázračných miestach a predmetoch. Síce sú často spomínaní svätci ako svätý Jozef, svätá Anna, Mária Magdaléna a niekedy aj samotný Ježiš Kristus, prevládajú texty venované vzdávaniu úcty k Bohorodičke, Panne Marií, s ktorou je aj najviac spájaný rozmach pútnictva v 18. a 19. storočí.³ Mariánska zbožnosť v sledovanom období reflektuje barokovú mariánsku úctu podporujúcu ľudovú zbožnosť, čo ovplyvnilo aj obsahovú stránku skúmaných tlačí.

ŠAŠTÍN

Pútnické miesto Šaštín, najstaršie pútnické miesto na Slovensku, obhospodárovala tlačiareň v Skalici. Skalická tlačiareň od roku 1760 viedol Jozef Anton Škarnicl, pôvodcom z Moravy, ktorý ju odkúpil od Václava Šulca. Škarnicl predtým pôsobil v tlačiarňi svojho svokra Františka Antonína Hirnleho v Olomouci, ktorú po jeho smrti v roku 1758–1759 aj viedol ako faktor. Hirnleho tlačiareň produkovala veľmi vysoký počet Knihopisom evidovaných príležitostných, tzv. „kramářských“, piesní.⁴ Takisto v Olomouci boli vydávané tlače spojené s púťovou činnosťou, medzi ktorými sa nájdu tlače k Šaštínskym púťam. Škarnicl sa chcel osamostatniť a tak v Skalici odkúpil už existujúci podnik. Škarnicl v Skalici nadviazal na tlačiareňskú tradíciu z Olomouca a vybudoval prosperujúci podnik, ktorý v roku 1798 zanechal svojmu synovi Františkovi Xaverovi, a s manželkou sa vrátili do Olomouca, aby tu viedli Hirnleovu tlačiareň. Po ich návrate do Olomouca sa zmenil aj edičný plán oboch tlačiarňí a všetka produkcia príležitostných tlačí sa sústredila do Skalice.⁵ Škarniclovská tlačiareň patrila k najväčším producentom ľudových tlačí, a tým aj jarmočných a púťových tlačí na Slovensku. Do analýzy je zaradená kvôli širokému spracovaniu v rôznych štúdiách a monografiách

2 RIŠKOVÁ, L. Príležitostná poézia z prelomu 18. a 19. storočia a editorské riešenia jej aktuálneho sprístupňovania. In: *Slovenská literatúra* 69(2), s. 150.

3 SMÉKALOVÁ, M. *Kramářské tisky s mariánskou tematikou na příkladu fondu Etnografického ústavu Moravského zemského muzea*. Magisterská diplomová práce. Brno, 2012.

4 DUFKA, Jiří (ed.). *Kramářské písňové tisky: kapitoly k materiálovým aspektům*. Brno: Moravská zemská knihovna, 2022, s. 25.

5 Tamtéž, s. 29.

za účelom porovnania s vývojom v ostatných tlačiarňach a pre obohatenie poznania vydávania drobných tlačí v tejto officíne.

Zaujímavý je aj vývoj mariánskeho kultu v Šaštíne. Ten sa v tejto oblasti, ktorá bola písomne zachytená už od začiatku 13. storočia, keď v roku 1204 daroval Imrich II. hrad „Sassin“ rodu Győr, traduje ešte od čias vierozvestcov Cyrila a Metoda. Rovnako ako na iných územiach dnešného Slovenska boli Bohorodičke zasvätené rôzne chrámy a kaplnky, aj v Šaštíne, neďaleko hradu, visel na strome obraz Panny Márie, ku ktorému chodili adorovať miestni obyvatelia. Avšak púte aj zo vzdialených oblastí, a nakoniec z celého Slovenska, sa začali až v 16. storočí, keď bola vyhotovená súčasná pietna socha sedembolestnej Panny Márie. V roku 1564 Angelika Bakičová, manželka grófa Imricha Czobora, majiteľa šaštinského panstva, dala zhotoviť sochu Sedembolestnej ako splnenie sľubu za vyslyšanie v rodinných trápeniach. Angelika prosila o pomoc Sedembolestnú práve pri jej obraze zavesenom neďaleko súčasnej Trojhrannej kaplnky. Sochu neskôr uložili k verejnej účte do kaplnky, ktorá tu stojí podnes.⁶ V roku 1732 bola socha na základe preverených svedectiev a uzdravení vyhlásená za milostivú a púte k nej konané sa stali oficiálnymi a cirkvou povolenými. Po tomto roku už nič nebránilo rozmachu pútnictva v Šaštíne, čo sa odrzkadlilo aj na vydávaní drobných tlačí pri príležitosti ich konania. Popularita šaštinských pútí rástla a v 19. a 20. storočí získavajú prídomek národná púť a sú považované za jednu z najväčších pútí na Slovensku.

STARÉ HORY

Tlačiareň Jána Jozefa Tumlera v Banskej Bystrici, okrem svojej rozmanitej produkcie, tlačila aj tzv. púťové tlačce, ktoré vychádzali pri príležitosti mariánskych pútí na Starých Horách. Tie v roku 1780 získali na žiadosť biskupa Františka Berchtolda od pápeža Pia VI. zvláštne privilégium na základe ktorého pútnici, čo navštívili starohorský chrám, túto návštevu spojili so svedou a prijatím eucharistie a modlitbou získali plnomocné odpustky.⁷ Toto privilégium spopularizovalo už aj tak obľúbené pútnické miesto, ktoré zažilo svoj najväčší rozmach na konci 18. a v 19. storočí.

Zatiaľ čo Tumlerova tlačiareň vydávala aj príležitostné tlačce s duchovnou tematikou, po jej predaji Jánovi Štefánimu v roku 1796 z neznámeho dôvodu už púťové tlačce takmer nevydávala. Táto produkcia narástla až po prejdení tlačiarne do rúk nových majiteľov Macholdovcov, ktorí tlačiareň viedli v období rokov 1832–1941, čo už je mimo sledované obdobie. Podľa Bibliografie Jarmočných a púťových tlačí⁸ pochádza 31 príležitostných tlačí z tlačiarne Jána Jozefa Tumlera a len 3 tlačce z tlačiarne Jána Štefániho a jeho vdovy. Projekt sa zameria aj na prípadné identifikovanie zatiaľ bibliograficky nespracovaných tlačí z týchto tlačiarňí v danom období a bude sa bližšie venovať procesu vydávania týchto tlačí v spomínanej tlačiarňi.

LEVOČA

Podobne je na tom aj tlačiarenská produkcia z Levoče. Tú v sledovanom období reprezentuje tlačiareň Michala Podhoranského, ktorý do Levoče prišiel z Prešova a v roku 1775 dostal povolenie zriadiť si tu tlačiareň. Do roku 1824 v nej vytlačil spolu 149 kníh a brožúr, z toho len 12 v slovenčine. Po roku 1815 však neobstál v konkurencii druhého levočského tlačiarä

6 *Bazilika Sedembolestnej Panny Márie v Šaštíne*. [online]. c2024 [cit. 2024-09-05]. Dostupné z <https://bazilika.sk/bazilika/historia>

7 *Farnosť Staré Hory* [online]. c2024 [cit. 2024-09-05]. Dostupné z <http://www.farnoststarehory.sk/historia.html>

8 KLIMEKOVÁ, A., J. ONDROUŠKOVÁ, E. AUGUSTÍNOVÁ a M. DOMOVÁ. *Bibliografia jarmočných a púťových tlačí 18. a 19. storočia z územia Slovenska*. Martin: Matica slovenská, 1996.

Jána Werthmüllera,⁹ ktorý pozdvihol levočské kníhtlačiarstvo na vyššiu úroveň. Takmer vo všetkých slovacikálnych tlačiarňach z Podhoranského tlačiarne ide o náboženské piesne, čo možno vysvetliť skutočnosťou, že Levoča patrila medzi významné slovenské pútnické miesta. Naopak Werthmüller a jeho syn bol úzko spätý so Štúrovcami a spolkom Tatrín, ktorý často vydával svoje práce práve v tejto tlačiarňi a táto skutočnosť je dobre podchytená v historiografii. Zatiaľ čo produkcia Werthmüllerovej tlačiarne venovaná púťovým a mariánskym tlačiam ešte len čaká na preskúmanie a spracovanie.

Zaradením týchto tlačí do výskumu a ich popisáním by mala byť zabezpečená pestrá výskumná vzorka, ktorá odzrkadľuje vývin mariánskej zbožnosti na území Horného Uhorska v prvej polovici 19. storočia. Kresťanská viera a osobitne úcta k Bohorodičke je príznačná pre územie Horného Uhorska už vyše tisíc rokov. Mariánska úcta tak poskytuje dobrú kupolu, ktorá môže zaštitíť výskum každodennosti odzrkadlený v príležitostných tlačiarňach. Výskum sa na pozadí tejto úcty, najmä skúmaním prosieb a adorácií, zameria na udalosti prvej polovice 19. storočia, ktoré ovplyvňovali každodenné prežívanie veriacich putujúcich na Šaštín, Staré Hory a do Levoče, či už to boli napoleonské vojny, alebo rôzne epidémie a pod. Rovnako má ambíciu preskúmať formálnu a jazykovú stránku príležitostných tlačí, ako aj ich technické vyhotovenie podobne ako sa týmto tlačiam venujú bádatelia v zahraničí.¹⁰

Prebiehajúci výskum tak reaguje na aktuálne trendy vo výskumnom prostredí, či už v českých krajinách alebo v Európe, kde sú „kramárské tisky“, „chapbooks“, či „street literature“ predmetom historického bádania už od 60. rokov 20. storočia¹¹ a v súčasnosti sa výskum posúva od ich popisu k analýze, či už jazykovej alebo inej. Zatiaľ čo v českých krajinách výskum „kramárských“ tlačí už značne pokročil a je mu venovaných množstvo národopisných, literárnych a historických štúdií, na Slovensku je tento výskum ešte len v začiatkoch. V súčasnosti prebiehajú väčšie literárno-historické výskumy príležitostnej poézie, ktorú skúmajú pracovníci SAV a niekoľko menších výskumov podobného charakteru. Špecifickú výskumnú pozornosť si však vyžadujú poetické pamiatky katolíckej proveniencie vo vernakulárnom jazyku vydávané pri príležitosti mariánskych púťových slávností, ktoré sú oproti novolatinským básňam katolíckych autorov a dielam evanjelických autorov písaným v domácom jazyku menej frekventované a prebádané.

Takisto v slovenskej historiografii absentuje aktuálny výskum slovenskej tlačiarenskej produkcie. V roku 1997 Vojtech Breza vydal stručné dejiny a prehľad najvýznamnejších slovenských tlačiarň, ktorý nadväzuje na staršie práce o vývoji kníhtlačiarstva na území dnešného Slovenska, ako sú Repčákov *Prehľad dejín kníhtlače na Slovensku* a Bálentove práce, napr. *Z dejín banksobystrického kníhtlačiarstva*. Vybraným kníhtlačiarňam sa okrajovo venuje aj Viliam Čičaj v práci *Knížná kultúra na strednom Slovensku v 16.–18. storočí*, avšak tieto výskumy sú súčasťou veľkých súborných prác a nejdú do hĺbky. Výnimku tvorí monografia Petra Brezina *350-ročná história kníhtlače v Skalici*, ktorá sa venuje aj škarniclovskému obdobiu tejto tlačiarne. Podrobnejším moderným výskumom vydavateľskej a tlačiarenskej činnosti na Slovensku sa v súčasnosti zaoberá najmä Petronela Križanová, ktorá mapuje prostredie bratislavských tlačiarov a vydavateľov.

⁹ *Slovenský biografický slovník*, IV. zv. M–Q. Martin: Matica Slovenská, 1990, s. 492.

¹⁰ Napr. projekt Filozofickej fakulty Masarykovej univerzity a Moravské zemské knihovny Kramárské piesne v brněnských historických fondech. Projekt poskytol mnoho výstupov, okrem iného kolektívnu monografiu DUFKA, Jiří, (ed.). *Kramárské písněové tisky: kapitoly k materiálovým aspektům*. Brno: Moravská zemská knihovna, 2022. 219 s. Ďalej v rámci tohoto projektu bola vytvorená výberová bibliografia dostupná na <https://www.phil.muni.cz/media/3292804/bibliografie-prof-fialy.pdf>, ako aj špecializovaná interaktívna mapa kramárských písní, či online katalóg kramárských písní v brněnských historických fondech.

¹¹ Viď doplnkovú bibliografiu za textom článku.

METODIKA

Jedným z hlavných cieľov projektu je teda popísať slovacikálne príležitostné tlače vydané do roku 1830 nachádzajúce sa vo fondoch SNK a sprístupniť ich digitálne kópie na portály dikda.snk.sk, s výhľadom vyčlenenej sekcie príležitostných tlačí v tejto databáze. Pri vytváraní metadát budú vybrané príležitostné tlače popísané na základe metodiky zohľadňujúcej RDA a vychádzajúcej z metodiky spracovania historických tlačí vo formáte MARC 21 s implementáciou RDA, ktorá vyšla na pôde SNK v roku 2020.¹² Táto metodika bude upravená pre potreby drobných tlačí a bude takisto zohľadňovať metodiku popisu používanú pri projekte Kramárské písně v brněnských historických fondech, ako aj metodiku popísanú v Pravidlách popisu kramářských písnových tisků 19. století.¹³

Vzhľadom na to, že projekt skúma špecifické médium príležitostných tlačí, jeho ťažisko nebude stáť na výskume archívnych prameňov, ktoré budú skôr podporným materiálom, najmä pri štúdiu jednotlivých tlačiarenských oficiín. Pri definovaní teoretických základov práca nadviaže na existujúce poznatky spoločenských a humanitných vied späté s kategóriami naratív a mariánska zbožnosť. Empirický výskum potom pomocou analýzy príležitostných tlačí vyselektovaných na základe vopred definovaných kritérií (obdobie a miesto ich vzniku, prax ich vydávania, ich šírenia, ako aj okruh ich recepcie) prinesie pohľad na mariánsku zbožnosť ako naratív, ktorý bol najmä medzi menej vzdelanou časťou obyvateľstva vytváraný aj pomocou tejto vydavateľskej činnosti. Z daných analýz bude následne vychádzať kvantitatívna komparácia tlačí z troch tlačiarňí, na základe ktorej bude možné sledovať vývoj popularity jednotlivých kultových miest v sledovanom období.

V kvantitatívnom výskume sa nám potom otvorí priestor na porovnanie priebehu mariánskeho kultu s iným kultom a môžeme ďalej určiť, ktorí ďalší svätci boli v jednotlivých oficiínach populárni a aké skutočnosti tieto preferencie v jednotlivých tlačiarňach určovali. V neposlednom rade sa vo výskume otvára možnosť porovnania púťových a ostatných drobných tlačí vydávaných pri iných príležitostiach.

BIBLIOGRAFIA

- BĚHALOVÁ, Š. Náboženský kramářský tisk a jeho recepce. In: *K výzkumu zámeckých, měštanských a církevních knihoven. „Čtenář a jeho knihovna“*. Ed. Jitka Radimská. České Budějovice, 2003, s. 547–558.
- BREZA, V. *Tlačiarne na Slovensku 1477–1996*. Bratislava, 1997.
- BREZINA, P. *350-ročná história kníhtlače v Skalici: Jezuiti, Škarniclovci, Teslíkovci, Západoslovenské tlačiarne Skalica*. Skalica: Západoslovenské tlačiarne, 2015.
- BYDŽOVSKÁ, I. Mariánská poutní místa v kramářských tiscích. In: *Sdružení knihoven České republiky*. Brno: Sdružení knihoven ČR, 2010. s. 44–50.
- BYDŽOVSKÁ, I. Mariánské poutní písně ze sbírek KNM. In: *Problematika historických a vzácných knižních fondů 2009*. Sborník z 18. odborné konference. Olomouc 2010, s. 107–118.
- BYRTUSOVÁ, B. Panna Marie křtinská v kramářských tiscích 17. a 18. století. In: *Studia Comeniana et Historica* 42, 2012, č. 87–88, s. 95–120.

12 KNPČOKOVÁ, S. *Metodika spracovania historických tlačí vo formáte MARC 21 s implementáciou pravidiel RDA: Príručka používateľa Verzia 2.2*. Martin: Slovenská národná knižnica [online]. c2020 [cit. 2024-09-13]. Dostupné z https://www.snk.sk/images/Edicna_cinnost/Epublikacie/2020_09_03_Metodika_2_ST_2020.pdf

13 *Databáze Kramářských a starých tisků Etnologického ústavu AV ČR, v.v.i.* [online]. c2024 [cit. 2024-09-13]. Dostupné z <https://staretisky.eu.cas.cz/>

- BYRTUSOVÁ, B. Reflexe kultu Panny Marie hostýnské v kramářských tiscích. In: *Studia Comeniana et Historica* 41, 2011, č. 85–86, s. 97–117.
- DUFKA, J., ed. *Kramářské písňové tisky: kapitoly k materiálovým aspektům*. Brno: Moravská zemská knihovna, 2022.
- HOLUBOVÁ, M. a kol. *Obrazy ženy v kramářské produkci*. Praha, 2008.
- IVÁNEK, J. České kramářské tisky – pokus o definici a typologii. In: *Acta Musei Nationalis Pragae – Historia litterarum*. Praha: Národní muzeum, 2021, 66(3–4), s. 43–57.
- KLIMEKOVÁ A. Příležitostné tlače - oblíbený vydavatelský žánr v prvej polovici 18. storočia. In: *Knižnica*, roč. 10, 2009, č. 3, s. 31–35.
- KLIMEKOVÁ, A., ONDROUŠKOVÁ J., AUGUSTÍNOVÁ E. a M. DOMOVÁ. *Bibliografia jarmočných a púťových tlači 18. a 19. storočia z územia Slovenska*. Slovenská národná retrospektívna bibliografia: séria E: Špeciálne tlačoviny. Martin: Matica slovenská, 1996.
- KLIMEKOVÁ, A. Příležitostné tlače vo vydavateľskom programe kníhtlačiarň z územia dnešného Slovenska v 1. polovici 18. storočia. In: *Knihá 2017: Zborník o problémoch a dejinách knižnej kultúry*. Martin: Slovenská národná knižnica, 2017, s. 73–81.
- KLIMEKOVÁ A. Příležitostné tlače - oblíbený vydavatelský žánr v prvej polovici 18. storočia. In: *Knižnica*, roč. 10, 2009, č. 3, s. 31–35.
- KOLLÁROVÁ, I. *Slobodný vydavateľ, mysliaci čitateľ: Typografické médium v jozefínskej době*. Bratislava, 2013.
- MAZALOVÁ, L. Česká produkce Škarniclovvy tiskárny v Uherské Skalici ve druhé polovině 18. a v 19. století a její čtenářská percepcie. In: *K výzkumu zámeckých, měštanských a církevních knihoven. „Čtenář a jeho knihovna“*. České Budějovice, 2003, s. 585–596.
- SCLATER, S. *The Uses of Narrative: Explorations in Sociology, Psychology and Cultural Studies*. Routledge, 2017.
- SHEPARD, L. *The History of Street Literature: The Story of Broadside Ballads, Chapbooks, Proclamations, News-Sheets, Election Bills, Tracts, Pamphlets, Cocks, Catchpennies and Other Ephemera*. Newton Abbot: David and Charles, 1973.
- SKOŘEPOVÁ, M. Cholera a barokní zázraky. Epidemie roku 1832 a poutní místo Křemešník. In: *Opera historica: časopis pro dějiny raného novověku*. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, roč. 21, č. 2 (2020), s. 224–246.
- SMÉKALOVÁ, M. *Kramářské tisky s mariánskou tematikou na příkladu fondu Etnografického ústavu Moravského zemského muzea*. Magisterská diplomová práce. Brno, 2012.
- ŠPETKO, J. *Dejiny Škarniclovej kníhtlačiarne v Skalici*. Martin, 1958.
- ŽEŇUCH, P. a ZUBKO, P. *Bohorodička v kultúrnych dejinách Slovenska*. Bratislava: Slavistický ústav Jána Stanislava SAV, 2014.

PROCESSING OF OCCASIONAL PRINTS IN THE HISTORICAL LIBRARY FUNDS OF THE SLOVAK NATIONAL LIBRARY

Summary: Lately, the Department of Historical Library Collections Processing in the Slovak National Library started a project to describe and examine occasional Slovak prints held in Slovak national library. The aim of the project is to bibliographically process, describe, digitize and make accessible Slovak occasional prints from the second half of the 18th century until 1830. The project is partly focused on the reconstruction of the publication process of occasional prints in the territory of nowadays Slovakia at the turn of the 18th and 19th centuries in selected printing houses with an emphasis on pilgrimage occasional prints with the theme of Marian piety. Through the modern research of occasional prints and the reflection of new knowledge in the researched area, SNK will not only join similar library research taking place in other European countries, but also help to revise the stereotypes of the perception and evaluation of occasional literature as uninteresting, aesthetically poor quality or less valuable work. At the same time, it will broaden knowledge about the activities of selected printing houses and, last but not least, it will add to the field of mariology, describe the practices of the Marian cult in the territory of nowadays Slovakia and enlighten history and development of the Marian narrative in Slovak culture.

Key words: Chapbooks, accidental readings, printing houses, marian cult, mariology.

Mgr. Miroslava Soláriková (* 1987)

Knihovníčka, Slovenská národná knižnica, pracuje na Oddelení spracovania starých tlačí v SNK, kde sa podieľa na spracovaní historických knižných fondov uložených v depozitoch Slovenskej národnej knižnice. Špecializuje sa na štúdium identít a v súčasnosti sa začala venovať výskumu príležitostných a púťových tlačí vydávaných na Slovensku so zameraním na 18. a 19. storočie. Výsledky svojho výskumu pravidelne prezentuje na medzinárodných konferenciách a publikuje v odborných a vedeckých časopisoch.